

مطالعه رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در شهر یاسوج

نسرين مرادی^۱

۹۲/۲/۳۱

تاریخ دریافت:

۹۲/۳/۳۰

تاریخ پذیرش:

چکیده

با توجه به تاثیرات مخرب وقوع جرایم وانحرافات اجتماعی در جامعه، اندیشمندان علوم اجتماعی هر کدام تلاش نموده اند از زوایای خاص به عوامل ایجاد جرم بپردازند. در کنار مفهوم جرم که مخل نظم اجتماعی است، سرمایه اجتماعی منبع موجود در تعاملات اجتماعی و نظام هدفمند همکاری و همیاری میان اعضای جامعه است که باعث ایجاد شبکه های روابط معقولانه، حس اعتماد و مشارکت بین افراد یک جامعه می گردد و به عنوان عاملی جهت کاهش جرم در جامعه، مورد توجه نظریه پردازان این حوزه بوده است. هدف مقاله حاضر، با توجه به بالا بودن رتبه سرمایه اجتماعی در شهر یاسوج، بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم در این شهر می باشد. جهت سنجش سرمایه اجتماعی، در سه بعد اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و روابط متقابل اجتماعی، در قالب مقیاس لیکرت و متغیر جرم برای افراد مجرم با معرف نوع جرم و برای افراد عادی از طریق گویه های جرایم غیر مختوم به زندان در نظر گرفته شده است. یافته ها نشان می دهد بین سرمایه اجتماعی و جرم رابطه منفی و معناداری وجود دارد و متغیر مشارکت اجتماعی بالاترین قدرت تبیین را برای ارتکاب جرم نشان می دهد. از طرفی بین میزان سرمایه اجتماعی و جرایم غیر مختوم به زندان نیز رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

واژه های کلیدی: سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، روابط اجتماعی، جرم، شهر یاسوج

مقدمه

برخی از اعمال به دلیل برهم زدن نظم عمومی جامعه و جریحه دار کردن اخلاق عمومی، جرم محسوب می شود، این اعمال می توانند؛ شورش، جرایم علیه نظم عمومی، اوباشگری، باندهای تبهکاری، فحشا و... باشد.

جرم سازه ای اجتماعی است که بر نقض ارزش های مشترک جامعه توسط یک فرد یا گروه دلالت دارد. افزایش نرخ جرم و تنوع آن در جوامع شهری نه تنها با اصول نظم اجتماعی تعارض دارد بلکه به همراه خود، هدر رفتن منابع اقتصادی، سرخوردگی شهروندان و وخامت کلی در کیفیت زندگی را ایجاد می کند و با کاهش امنیت اجتماعی، پایه های زندگی اجتماعی را تهدید می کند (گومز یواندیا، ۱۳۸۰: ۱). سرمایه اجتماعی در یک تعریف کلی، روابط میان اشخاص، گروه ها و اجتماعات است که کنش ها را تسهیل می کنند و میزان قابل قبولی از سرمایه اجتماعی موجب تسهیل کنش های اجتماعی می شود، به طوری که در مواقع بحرانی می توان برای حل مشکلات از سرمایه اجتماعی که به عنوان اصلی ترین منبع حل مشکلات و اصلاح فرآیندهای موجود سود برد.

بیان مسأله و ضرورت تحقیق

در کنار مفهوم جرم که مخل نظم اجتماعی است؛ سرمایه اجتماعی مفهومی پیچیده و مهم است که امروزه به عنوان یکی از مهمترین شاخص های رشد و توسعه در هر جامعه ای مطرح می شود. به طور کلی سرمایه اجتماعی منبع موجود در تعاملات اجتماعی و نظام هدفمند همکاری و همیاری میان اعضای جامعه است. در رتبه بندی استان ها از لحاظ تخمین سطح و توزیع سرمایه اجتماعی در استان ها توسط سعادت (۱۳۸۲) در بین ۳۰ استان مورد مطالعه، استان کهگیلویه و بویراحمد رتبه ۱۳ و جایگاه متوسط را دارد (سعادت، ۱۳۸۲: ۱۷). در مطالعه دیگری توسط عبدالهی در سال ۸۶، در زمینه میانگین سرمایه اجتماعی در هریک از استانهای کشور، شهر یاسوج از بین ۳۰ استان رتبه ۵ را دارا می باشد (عبدالهی و دیگران، ۱۳۸۲: ۲۵). لذا استان کهگیلویه و بویراحمد سطح بالای سرمایه اجتماعی را طبق تحقیقات انجام گرفته نشان می دهد. بنابراین آمار، انتظار می رود آمار جرایم در این استان به دلیل سرمایه اجتماعی بالا، کم باشد، اما حجم آمارهای جرم و جنایت و تعداد زندانیان در این شهر نشان دهنده رشد وقوع جرم در این شهر است. در ادبیات نظری سرمایه اجتماعی

جرم متأثر از سرمایه اجتماعی دانسته شده است و تحقیقات متعددی نیز در این زمینه انجام گرفته است و نتیجه کلی آنها نشانگر تأثیر کاهنده سرمایه اجتماعی بر میزان وقوع جرم می باشد (Messner et al ۲۰۰۴: ۳۴، به نقل از رضائی، ۱۳۸۶). لذا انتظار است که کم و زیاد بودن و همچنین مثبت یا منفی بودن سرمایه اجتماعی نتایج متفاوتی بر ارتکاب جرم به همراه داشته باشد. بر این اساس این مسئله مطرح است که آیا سرمایه اجتماعی می تواند با ارتکاب جرم رابطه داشته باشد؟ مقاله حاضر با طرح مذکور در پی پاسخ به چند سوال پیرامون ابعاد سرمایه اجتماعی است:

- رابطه اعتماد اجتماعی، به عنوان یکی از سنجه های سرمایه اجتماعی با ارتکاب جرم چگونه است؟

- ارتباط مشارکت اجتماعی افراد با ارتکاب جرم چگونه است؟

- ارتباط روابط متقابل اجتماعی و ارتکاب جرم افراد چگونه است؟

- آیا بین افراد مجرم و غیر مجرم از لحاظ میزان سرمایه اجتماعی تفاوتی وجود دارد؟

- کدامیک از سنجه های سرمایه اجتماعی بیشترین تبیین را در ارتکاب جرم دارند؟

اهداف تحقیق

هدف اصلی این تحقیق بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با جرم است.

اهداف فرعی

- ۱- بررسی رابطه میزان اعتماد اجتماعی با احتمال ارتکاب یا احتمال عدم ارتکاب جرم
- ۲- بررسی رابطه میزان مشارکت اجتماعی با احتمال ارتکاب یا احتمال عدم ارتکاب جرم
- ۳- بررسی رابطه میزان روابط متقابل اجتماعی افراد با احتمال ارتکاب یا عدم ارتکاب جرم
- ۴- بررسی رابطه میزان اعتماد اجتماعی و میزان ارتکاب جرایم غیرمختوم به زندان
- ۵- بررسی رابطه میزان مشارکت اجتماعی و میزان ارتکاب جرایم غیرمختوم به زندان
- ۶- بررسی رابطه میزان روابط متقابل اجتماعی افراد و میزان ارتکاب جرایم غیرمختوم به

زندان

پیشینه تجربی تحقیق

مبارکی (۱۳۸۳)، در رساله دکتری خود تحت عنوان «تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان» به بررسی رابطه این دو متغیر پرداخته است. این تحقیق از دو قسمت مجزا تشکیل شده است: قسمت اول، پیمایشی در بین ۳۲۰ نفر از افراد عادی بالای ۱۸ سال شهر تهران و مجرمان زندان‌های اوین، رجایی شهر و ورامین و قسمت دوم، تحقیقی در سطح بین الملل و به صورت تحلیل ثانویه بوده و مقطع زمانی خاص (۱۹۹۷-۱۹۹۹) را شامل می‌شود. مهمترین فرضیه‌های تحقیق در ارتباط با میزان تأثیر متغیرهای مستقل در سطح خرد، آنومی، پایگاه اجتماعی و اقتصاد، اعتماد اجتماعی، مشارکت، انسجام و تأثیر آن بر متغیر وابسته جرم می‌باشد. واحد تحلیل در این قسمت فرد بوده، که با استفاده از شیوه نمونه‌گیری طبقه‌بندی و تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. در سطح کلان روش مورد استفاده، تحلیل ثانویه بوده و واحد تحلیل آن کشور بوده است. در نهایت یافته‌ها در سطح خرد و کلان نشان می‌دهد که بین جرم و سرمایه اجتماعی رابطه منفی و معناداری وجود داشته، به عبارت دیگر هر قدر میزان سرمایه اجتماعی جامعه و فرد افزایش یابد، از میزان جرایم کاسته شده و جرایم کمتری از افراد سر می‌زند (مبارکی، ۱۳۸۳).

خلف‌خانی (۱۳۸۴) تحقیقی با عنوان «تحلیلی بر رابطه بین سرمایه اجتماعی و فساد اداری» با هدف بررسی تأثیر محیط بیرونی و سرمایه‌های اجتماعی بر فساد اداری در تهران انجام داده است. رویکرد نظری این تحقیق، رویکرد اجتماعی و مبتنی بر نظریه آزمایشی است. روش مورد بررسی در انجام این پژوهش شامل روش ترکیبی (کمی و کیفی)، روش پیمایش، تحلیل ثانویه و مطالعات اسنادی می‌باشد. جامعه آماری در این پژوهش ۵۰۰ نفر از پاسخگویان را که به صورت خوشه‌ای نمونه‌گیری شده‌اند؛ تشکیل داده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که از میان عوامل متعدد تأثیرگذار بر فساد اداری در ایران، متغیرها شامل خاص‌گرایی در محیط اجتماعی، سرمایه منفی اجتماعی به معنی هنجارهای منفی حاکم، نبود جدیت لازم در نهادهای نظارتی، بی‌اعتمادی به راه‌ها و رویه‌های قانونی رابطه معنادار و قوی با فساد اداری در ایران داشته است.

رمضانی (۱۳۸۶) تحقیقی تحت عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و شدت جرم» در شهر تبریز انجام داده است. فرض در این پژوهش بر این بوده که سرمایه اجتماعی بالا موجب کاهش جرم می‌شود. هدف این تحقیق بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با جرم از

طریق بررسی تأثیر آن بر شدت جرم بوده است. این مطالعه به صورت پیمایشی در بین ۱۹۴ نفر از مجرمان بالای ۱۸ سال زندان شهر تبریز انجام گرفته است. نتایج نشان می دهد که سرمایه اجتماعی با شدت جرم رابطه منفی و معنادار اما ضعیف دارد.

اولین مطالعه ای که رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم را سنجیده، مطالعه فوکویاما می باشد، وی به ارتباط سرمایه اجتماعی و مشکلات اجتماعی اشاره ای مستقیم دارد و یکی از راه های اندازه گیری سرمایه اجتماعی را استفاده از آمارهای انحراف اجتماعی از قبیل آمار جرایم، آمار طلاق و مصرف مواد مخدر، آمار خودکشی یا جرایم اقتصادی مانند میزان فرار از پرداخت مالیات و سایر مشکلات اجتماعی می داند (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۹). بنابراین مشکلات اجتماعی نشان از نبود یا کمبود سرمایه اجتماعی است.

هارالد^۱ (۲۰۰۸) تحقیقی با عنوان «انتقال بین نسلی^۲ سرمایه اجتماعی، به جرم در نوجوانی، با بررسی جرم در اوایل بلوغ» در دانشگاه ایالتی اوهایو^۳ انجام داده است. هدف این بررسی پر کردن خلاء تحقیقاتی در زمینه سرمایه اجتماعی و تأثیر آن در ارتکاب به جرم در دوران نوجوانی می باشد. وی با سه فرضیه مهم این هدف را دنبال می کند که سرمایه اجتماعی که از پدر و مادر به فرزند منتقل می شود و توسعه پیدا می کند. رابطه بین سرمایه اجتماعی نوجوان و خشونت جوانان متخلف و اینکه آیا سرمایه اجتماعی نوجوان در بزرگسالی هم همراه اوست. برای سنجش این فرضیات از نظریه های بی سازمانی اجتماعی^۴ و دیگر تئوری های کنترل اجتماعی استفاده شده است. وی با استفاده از روش های کمی و کیفی به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته است. نتایج حاکی از آن بود که سرمایه اجتماعی والدین که به فرزندان منتقل می شود تغییر می کند زیرا فرزند از سرمایه اجتماعی محله و دوستان نیز تأثیر می پذیرد. سرمایه اجتماعی که از مدرسه و خانواده کسب می شود باعث می شود خشونت کاهش پیدا کند و در نهایت اینکه سرمایه اجتماعی بزرگسالی فرد قابل پیش بینی می باشد و این احتمال وجود دارد که نوجوانان سرمایه های اجتماعی کسب شده خود را در دوران بزرگسالی حفظ نمایند.

کانگ جی^۵ (۲۰۰۹)، تحقیقی با عنوان «قربانی شدن و درگیری^۶ در کنترل اجتماعی با

1- Weiss, Harald E

2- Intergenerational

3- Ohio state university

4- Disorganization theory

5- Kang, Ji Hyon

6- Involvement

بررسی شرایط محله در نیویورک» انجام داده است. این پژوهش، به بررسی ارتباط بین قربانی شدن و دخالت در کنترل اجتماعی از طریق شرکت در انجمن های داوطلبانه برای پیشگیری از جرم و جنایت پرداخته است و با ارایه مدل های مختلف برای بررسی شاخص هایی مانند پیوستن، ماندن و ترک این سازمان ها و ادراک افراد از امنیت محله، جنایت در سطح فردی و محلی مورد بررسی قرار گرفته است. برای جمع آوری داده ها از نظر سنجی تلفنی با بیش از ۵۰۰۰ نفر از سیاتل^۱ ۱۹۹۰ توسط^۲، آمار جرم و جنایت ۱۹۹۱-۱۹۸۹ از اداره پلیس سیاتل و سرشماری سال ۱۹۹۰، بدست آمده است. سپس اطلاعات مختص هر فرد شامل بررسی طولی از افراد با سوالات گذشته نگر، اطلاعات گسترده ای در مورد تصمیم گیری افراد جامعه در مورد حمایت و حفاظت از خانواده و شاخص هایی از این قبیل به سنجش مفاهیم پرداخته شده است و از تکنیک مدل سازی چند سطحی^۳ استفاده شده است. یافته ها نشان می دهد که درگیری افراد در این سازمان ها در نرخ جرم تأثیر بسزایی داشته است. در نهایت نویسنده نتیجه گیری می کند که درگیری افراد در این سازمان ها باعث کاهش جرم و جنایت در آن جامعه می شود.

هولی^۴ (۲۰۰۹) در تحقیقی با عنوان «شبکه های جنایی جوانان: منابعی در دستاوردهای جنایی» می خواهد نشان دهد که موفقیت حرفه جنایی عمدتاً با کسب درآمد از جرم و توانایی در عدم دستگیری مشخص می شود. محقق نشان داده است که مجرم با شبکه های گسترده جنایی به دنبال کسب پول بیشتر با جرم و جنایت بیشتر می باشد، با این حال تأثیر شبکه های مجرمین در مورد اجتناب از دستگیری به خصوص برای مجرمان جوان مشخص است. اطلاعات با مشاهده محقق و مصاحبه با سران این باندها جمع آوری شده و پس از بررسی نتایج تحلیل چندمتغیره نشان می دهد ویژگی پیوندهای شبکه ای موجب عدم دستگیری جوانان در مواقع کشت مواد مخدر می شود. همچنین اعضای این باند، موفق به دستیابی بیشترین درآمد می باشند.

آکوماک و ول^۵ (۲۰۰۹) تحقیقی با عنوان «تأثیر سرمایه اجتماعی بر جرم در جنایات هلند» در سال ۲۰۰۹ انجام داده است. هدف این تحقیق این بوده که نشان دهد، سرمایه اجتماعی

- 1- Seattle
- 2- Miethe
- 3- Multilevel modeling techniques
- 4- Holly
- 5- I. Semih Akçomak and Baster Weel

می تواند تنوع و نرخ جرم را در مناطق گوناگون نشان دهد. فرض اصلی تحقیق این بوده که سرمایه اجتماعی بر روی نرخ جرایم در شهرداری های هلند تأثیر می گذارد. واحد تحلیل نیز ابتدا شهرداری ها و در مرحله بعد افراد بودند. روش انجام این کار در چند مرحله انجام شده و یک مطالعه تاریخی، اسنادی و پیمایشی می باشد. تحلیل نتایج نشان می دهد، سرمایه اجتماعی رابطه منفی و معناداری با نرخ جرایم دارد و انحراف استاندارد بدست آمده از میانگین (۰/۳۲) را نشان می دهد و اینکه سرمایه اجتماعی ۱۰٪ از نرخ جرایم را تبیین می کند. در جمع بندی نتایج حاصل از مرور منابع تجربی باید اذعان داشت، تقریباً همه آنها به نوعی رابطه سرمایه اجتماعی و جرم را می سنجند، در آنها سرمایه اجتماعی با مؤلفه ها، شاخص ها و معرف های متفاوتی مورد سنجش قرار گرفته، به طوری که مقایسه نتایج حاصل از آنها به دلیل نبود ابزار یا خطکش واحد مشکل است. ولی به نظر می رسد علی رغم توصیف نسبی در تعریف و توصیف سرمایه اجتماعی، در تحلیل آن توفیق چندانی نداشته اند. اغلب منابع تجربی خصلتی توصیفی دارند و در تعداد بسیار اندکی از آنها سعی شده علاوه بر توصیف به تحلیل سرمایه اجتماعی هم پرداخته شود.

همچنین در اغلب منابع تجربی بر روی پیامدها یا نتایج سرمایه اجتماعی تمرکز شده، در این زمینه بیشتر روی پیامدهایی چون تسهیل کنش، تأمین منافع فردی و جمعی (خصوصاً اقتصادی)، بوده است که البته منابعی که در این تحقیق گردآوری شده بر روی کاهش آسیب های اجتماعی بیشتر تمرکز داشته اند. ضمن اینکه با مقایسه تحقیقات داخل و خارج از کشور دیده می شود که سطح مطالعه تحقیقات خارجی گسترده تر و در عین حال عمیق تر از تحقیقات داخل کشور می باشد و همچنین از لحاظ کمی نیز از تنوع و تعداد کمتری هم برخوردار می باشد. لذا تحقیق حاضر ضمن در نظر داشتن نتایج تحقیقات پیشین و شناخت نقاط قوت و ضعف آنها، به نوعی در ادامه این تحقیقات قرار دارد.

پیشینه نظری تحقیق

در دو دهه گذشته سرمایه اجتماعی در شکل ها و زمینه های مختلف به عنوان یکی از شاخص ترین مفاهیم در علوم اجتماعی پدیدار گشته است. در ذیل به بررسی نظریات چند تن از تئوری پردازان سرمایه اجتماعی می پردازیم.

• جیمز کلمن^۱

جیمز کلمن سرمایه اجتماعی را این گونه تعریف می کند: «سرمایه اجتماعی شی واحد نیست، بلکه انواع چیزهای گوناگونی است که دو ویژگی مشترک دارند: همه آنها شامل جنبه ای از یک ساخت اجتماعی هستند و کنش های معین افرادی را که در درون ساختار هستند را تسهیل می کنند (کلمن، ۱۳۸۵: ۴۶۲) به اعتقاد کلمن سرمایه اجتماعی از طریق کارکردش تعریف می شود و آن یک هستی منفرد نیست، بلکه تنوعی از هستی های متفاوتی است که دارای دو خصوصیت مشترک هستند: همگی دارای وجوهی از یک ساختار اجتماعی هستند و همگی کنش های خاصی از افراد داخل ساختار را تسهیل می کنند» (کلمن، ۱۹۹۴؛ به نقل از فیلد، ۱۳۸۵: ۴۶). سرمایه اجتماعی بر خلاف سایر اشکال سرمایه، به طور ذاتی در ساختار روابط کنشگران با هم و رابطه بین آنها حضور دارد. از آن جا که سازمان هایی با اهداف مشخص می توانند درست مثل اشخاص «حقیقی» کنشگر به حساب آیند، روابط بین این اشخاص حقوقی هم می تواند معادل سرمایه اجتماعی برای ایشان باشد (تاجبخش، ۱۳۸۵: ۵۰-۴۹).

به اعتقاد جیمز کلمن، سرمایه اجتماعی بخشی از ساختار اجتماعی است که به کنشگر اجازه می دهد تا با استفاده از آن به منابع خود دست یابد (کلمن، ۱۹۸۸؛ به نقل از شارع پور، ۱۳۸۰: ۳۱-۳۰) از نظر وی سرمایه اجتماعی می تواند به سه شکل ظاهر شود:

- اول- تکالیف و انتظاراتی که بستگی به میزان قابلیت اعتماد به محیط اجتماعی دارد؛
- دوم - ظرفیت اطلاعات برای انتقال و حرکت در ساختار اجتماعی تا بتوان پایه ای برای کنش فراهم نمود؛
- سوم - وجود هنجارهایی که توأم با ضمانت اجرایی موثر است. بنابراین سرمایه اجتماعی در کنش اجتماعی وجود دارد.

• رابرت پاتنام^۲

رابرت پاتنام بر چگونگی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رژیم های سیاسی و نهادهای دموکراتیک مختلف تأکید می کند. (فیلد، ۱۳۸۵: ۵۱) پاتنام سرمایه اجتماعی را مجموعه ای از مفاهیمی مانند اعتماد، هنجارها و شبکه ها می داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت اعضای یک

1- Coleman, Jamess

2- Putnam, Robert.

اجتماع شده و در نهایت منافع متقابل آنان را تأمین خواهد کرد. از نظر وی اعتماد و ارتباط متقابل اعضا در شبکه منابعی هستند که در کنش های اعضای جامعه موجود است. وی سرمایه اجتماعی را وسیله ای برای رسیدن به توسعه سیاسی و اجتماعی در سیستم های مختلف سیاسی می داند. اعتماد میان مردم و دولت مردان و نخبگان سیاسی، موجب توسعه سیاسی می شود. بنابراین اعتماد منبع با ارزشی از سرمایه محسوب می شود که اگر در حکومتی به میزان زیاد اعتماد وجود داشته باشد به همان میزان رشد سیاسی و توسعه اجتماعی بیشتر خواهد شد. همچنین رابرت پاتنام اعتقاد دارد که سرمایه اجتماعی وجوه گوناگون سازمان اجتماعی، نظیر اعتماد، هنجارها و شبکه ها است که می تواند با تسهیل اقدامات هماهنگ، کارایی جامعه را بهبود بخشند (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۸۵). به بیانی دقیق تر، سرمایه اجتماعی از طریق افزایش هزینه های بالقوه جدا شدن، تقویت هنجارهای مستحکم بده بستان، تسهیل جریان اطلاعات، از جمله اطلاعات مربوط به شهرت کنشگران و تجسم موفقیت های گذشته سعی دارد به تحقق کنش جمعی کمک کند (پاتنام، ۱۹۹۳ به نقل از فیلد، ۱۳۸۵: ۵۴).

پاتنام دو شکل سرمایه اجتماعی را از هم جدا می کند: سرمایه اجتماعی ارتباط دهنده (یا جامع) و درون گروهی (یا انحصاری). سرمایه اجتماعی درون گروهی، هویت های انحصاری را تقویت کرده و باعث حفظ همگنی می شود؛ سرمایه اجتماعی ارتباط دهنده، افراد متعلق به تقسیمات اجتماعی متنوع را گرد هم می آورد. سرمایه اجتماعی درون گروهی، برای تقویت کنش های خاص و انتقال همبستگی مفید است و همچنین در نقش یک نوع چسب قوی جامعه شناختی برای حفظ وفاداری درون گروهی قوی و تقویت هویت های مشخص، عمل می کند. اتصالات ارتباط دهنده، برای اتصال به ابزارها و امکانات خارجی و نشر اطلاعات مفیدند و یک بینش جامعه شناختی فراهم می آورند که می توانند هویت ها و تعاملات وسیع تری را به وجود آورد (همان: ۵۶). ذخایر سرمایه اجتماعی از قبیل اعتماد، هنجارها و شبکه ها، خود ضامن حسن اجرای خود هستند و انباشته می شوند. همکاری موفقیت آمیز در یک مورد، پیوندها و اعتماد، یعنی دارایی های اجتماعی ای را ایجاد می کند که همکاری های آتی درباره موضوعاتی که ارتباط با آن مورد ندارد را تسهیل می کند. صاحبان سرمایه اجتماعی نیز همچون صاحبان سرمایه های متعارف سعی در افزایش آن دارند. بنابراین پاتنام از هر دو جنبه منفی و مثبت سرمایه اجتماعی را مورد بررسی قرار داده، و آن را بیشتر در سطح کلان مورد مطالعه قرار داده است.

• پیر بورديو

«بورديو» همانند يك جامعه شناس اروپايي در تحليل خود از سرمايه اجتماعي به تقابل طبقه اجتماعي با اشكال ديگر نابرابري ها تأكيد دارد و به همين دليل تلاش کرده تا نظريه‌ی مردم شناسی فرهنگی از باز تولید اجتماعی را ارایه کند. بورديو سرمايه اجتماعي را سرمايه‌ای از روابط اجتماعي می‌داند که در صورت لزوم حمايت‌های مفيد را تأمين می‌کند. سرمايه‌ای منبعث از افتخار و احترام (محمدي، ۱۳۸۸: ۴۶).

برای فهم تفکر بورديو درباره‌ی سرمايه اجتماعي، لازم است به خاطر داشته باشيم که توجه اصلي او بر فهم سلسله مراتب اجتماعي است که او هم از جهات مختلف تحت تأثير جامعه شناسی مارکسيستی است. همانند نظريه اقتصادي «مارکس»، «بورديو» هم معتقد است که سرمايه اقتصادي ریشه تمام انواع سرمايه‌هاست (فيلد، ۱۳۸۵: ۲۱) و شکل غالب سرمايه گذاري از ديد بورديو، سرمايه اقتصادي است و انواع ديگر سرمايه که شامل سرمايه فرهنگی و اجتماعي است، به عنوان ابزاري برای حصول سرمايه اقتصادي مفهوم پيدا می‌کند.

بر اساس نظر بورديو، می‌توان گفت که تمايلات يا گرايش‌های رفتاري افراد ناشی از موقعيتی است که در روابط اجتماعي دارند. بدین معنی که جايگاهی که در روابط اجتماعي کسب می‌کنند نوع خاصی از عادت را شکل می‌دهند؛ بطوري که شرايط زندگي، نوع خاصی از رفتارهای فرهنگی سياسي می‌شود. رفتارهای فرهنگی و سياسي از نوع خاصی می‌شود.

شکل شماره ۱: عامل تأثیر گذار بر سرمايه اجتماعي از دیدگاه بورديو

سرمايه اجتماعي ← سرمايه اقتصادي

بنابراین رویکرد بورديو به این مفهوم ابزاري و در نهایت فردگرایانه است و تأثیر پذیری از تئوری سرمايه مارکس کاملاً مشهود است و بیشتر رویکردش به این مفهوم رویکردی تضادگراست. نوآوری بورديو در بحث سرمايه بیش از همه به مفهوم سرمايه فرهنگی بر می‌گردد.

• فرانسيس فوکویاما^۱

صاحب‌نظر ديگر در زمينه سرمايه اجتماعي فرانسيس فوکویاما است. فوکویاما بر وجود هنجارها و ارزش‌های غيررسمی در يك گروه تأكيد می‌کند.

مباحث و مطالعات فوکویاما پیرامون سرمایه اجتماعی نیز مانند پوتنام در سطح کلان دنبال شده است. او سرمایه اجتماعی را در سطح کشورها و در ارتباط با رشد و توسعه اقتصادی آنها مورد بررسی قرار داده است. سرمایه اجتماعی به نظری وی وجود مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش های غیر رسمی است که اعضای گروهی که همکاری میان آنان مجاز است در آن سهیم هستند؛ مشارکت در ارزش ها و هنجارها به خودی خود باعث تولید سرمایه اجتماعی نمی گردد، چرا که این ارزش ها ممکن است منفی باشند. برعکس، هنجارهایی که تولید سرمایه اجتماعی می کنند اساساً باید شامل سجایایی از قبیل صداقت، ادای تعهدات و ارتباطات دوجانبه باشند.

وی اذعان می دارد که، در ارتباط با سرمایه اجتماعی دو نکته می باید روشن گردد: نخست این که سرمایه اجتماعی متعلق به همه گروه هاست. دوم، سرمایه اجتماعی با توجه به علم سیاست و علم اقتصاد لزوماً چیز خوبی نیست. در این علوم همکاری و همیاری برای تمام فعالیت های اجتماعی خواه خوب یا بد، ضروری است (فوکویاما، ۱۳۸۵: ۱۳-۱۰) و روش های عمده ای که از طریق آن هنجارهای اجتماعی می توانند ایجاد شوند عبارتند از: هنجارهایی که به لحاظ نهادی ساخته شده، ساختمندی خودجوش، برونزاد ساختمندی و هنجارها که از طبیعت ریشه گرفته است. (همان: ۱۰۶-۹۷) مهمترین منابع سرمایه اجتماعی از نگاه فوکویاما عبارت است از: خانواده و هنجارهای اجتماعی (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۲). واضح است که هنجارهایی که تولید سرمایه اجتماعی می کنند تقسیم پذیرند، یعنی می توانند تنها میان گروه محدودی از مردم از همان اجتماع مشترک باشند و نه در میان دیگران، در حالیکه سرمایه اجتماعی در همه جوامع وجود دارد، اما میتوان به راه های مختلف توزیع گردد. سرمایه اجتماعی به عنوان شبکه اجتماعی و هنجارها انواع اعمال جمعی را تسهیل می کند (Reimer et al, ۲۰۰۸: ۸).

• گرانووتر

اولین تئوری برای مفهوم سازی سرمایه اجتماعی، تئوری پیوندهای ضعیف است. مطابق این تئوری، هرچه شدت و استحکام روابط میان اعضاء یک شبکه بیشتر باشد، ارزش سرمایه اجتماعی کمتر و بالعکس هرچه شدت و استحکام این روابط ضعیف تر باشد؛ سرمایه اجتماعی بیشتر است.

«گرانووتر»^۱ واضح تئوری پیوندهای ضعیف، معتقد است که می توان سرمایه اجتماعی را از نظر شدت، تکرار و شمولیت انواع مختلف روابط مانند دوستی ها، همکاری ها و... مورد سنجش قرار داد. شدت و استحکام روابط یک گروه اجتماعی در داخل گروه موجب تضعیف روابط اعضای یک گروه، منجر به روابط ضعیف با اعضای گروه های خارجی شده است و سرمایه اجتماعی را کاهش می دهد و در مقابل، پیوندهای ضعیف درون گروهی موجب ایجاد روابط با افراد و گروه های خارجی شده و به ایجاد سرمایه اجتماعی می انجامد (الوانی و نقوی، ۱۳۸۱: ۷-۸).

در واقع گرانووتر معتقد بود روابط منسجم میان اعضای گروه منجر به داشتن روابط ضعیف با گروه های بیرونی و کاهش سرمایه اجتماعی است و روابط ضعیف درون گروه منجر به داشتن روابط با اعضای خارجی گروه است.

• لین

«لین»^۲ با طرح «نظریه منابع اجتماعی»^۳ (۱۹۸۲) مشخصاً این مسئله را مطرح کرده است که دست یابی به منابع اجتماعی و استفاده از آنها (منابع نهفته^۴ در شبکه های اجتماعی) می تواند به موقعیت های اجتماعی - اقتصادی بهتر منجر شود. بر همین اساس لین در سال های اخیر (۱۹۹۸) مفهوم سرمایه اجتماعی را برای طرح نظرات پیشین خود برگزیده و آن را به مثابه منابع نهفته در ساختار اجتماعی تعریف می کند که با کنش های هدفمند قابل دسترسی یا گردآوری است. به این ترتیب، از نظر «لین»، سرمایه اجتماعی از سه جزء تشکیل شده است: منابع نهفته در ساختار اجتماعی، قابلیت دسترسی افراد به اینگونه منابع اجتماعی و استفاده یا گردآوری این گونه منابع اجتماعی در کنش های هدفمند (توسلی، ۱۳۸۴: ۱۰).

• پکستن^۵

از نظر پکستن منظور از سرمایه اجتماعی آن دسته از روابط اجتماعی است که می تواند تولید کالاهای مادی یا غیر مادی را تسهیل نماید. به اعتقاد او سرمایه اجتماعی دارای دو

1- Granovetter

2- Lin

3- Social Resource Theory

4- Embedded Resource

5- Paxton

بعد اصلی، روابط عینی میان افراد از یک طرف و پیوندهای ذهنی میان همان افراد از طرف دیگر است (Paxton, ۲۰۰۲: ۲۵۶).

• تورن بری^۱

تورن بری (تئوری تعاملی) معتقد است که شروع جرم می تواند ریشه در فرسایش پیوندهای اجتماعی در طول دوره نوجوانی داشته باشد. از نظر تئوری تعاملی ضعف پیوندها باعث می شود که نوجوانان دوستی خود را به سوی همسالان کجرو افزایش داده و با رفتارهای کجروانه درگیر شوند. درگیری مکرر در رفتارهای کجرو، پیوندها را ضعیف تر کرده و بازسازی آن ها را مشکل تر می سازد (Thornberry: ۱۹۸۷).

• رز و کلیر^۲

برطبق تئوری سازمانی اجتماعی، سرمایه اجتماعی پایه و اساس کنترل اجتماعی است. به خاطر این که نیروی جمعی بیرونی را برای تحمیل نظم به وجود می آورد و آن چیزی است که گروه ها را نسبت به تحمل هنجارها و در نتیجه نسبت به افزایش سطوح کنترل غیر رسمی شان توانا می سازد. بنابراین اجتماعات سازمان نیافته تا حدودی گرفتار جرم و شرایط منفی دیگر می باشد، به خاطر این، آن ها قادر به اثبات سرمایه اجتماعی لازم نیستند (Rose et al, ۱۹۹۸: ۸).

بیشتر تئوری پردازان سرمایه اجتماعی بر دو عنصر اصلی این مفهوم تاکید دارند نخست اعتماد میان اعضای اجتماعی و دیگری مشارکت در سازمان های اجتماعی. بنابراین سرمایه اجتماعی تنها به منزله مجموعه ای از نهادها، انجمن ها و گروه هایی نیست که دور هم جمع بوده و به یکدیگر چسبیده اند؛ بلکه بیانگر شدت و نوع رابطه بین آنها و بین کنشگران جامعه است. لذا هر یک از تعاریف و دیدگاه های موجود در ارتباط با سرمایه اجتماعی نه به عنوان دیدگاه های جایگزینی بلکه به عنوان ابعاد مکمل جریان سرمایه اجتماعی می تواند در نظر گرفته شود (چلبی و دیگران، ۱۳۸۴: ۸).

قبل از تلفیق نظریه های سرمایه اجتماعی جهت تبیین جرم، باید اذعان داشت که تعداد زیادی از نظریه پردازان سرمایه اجتماعی از جمله فوکویاما (۱۹۹۵)، کلمن (۱۹۹۸)، پانتام (۲۰۰۰)،

1- Thornberry

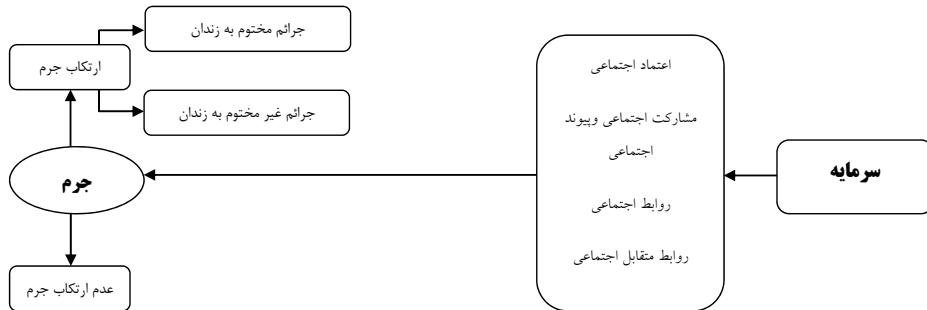
2- Rose & clear

رز و کلیبر (۱۹۹۸)، پکستن (۲۰۰۲)، تورن بری (۱۹۸۶)، به ارتباط تنگاتنگ سرمایه اجتماعی و ارتکاب جرم چه به صورت مستقیم و چه غیرمستقیم اشاره داشتند، بنابراین نظریه های به کار برده شده به شرح ذیل می باشد:

جدول شماره ۱: خلاصه چارچوب نظری

متغیر	نظریه های بکار برده شده
روابط متقابل اجتماعی	فوکویاما، بوردیو
مشارکت اجتماعی	فوکویاما، کلمن
کنترل اجتماعی	رز و کلیبر
اعتماد اجتماعی	کلمن، فوکویاما، پاتنام
پیوندهای اجتماعی	تورن بری
روابط اجتماعی	پکستن

مدل تجربی تحقیق

فرضیات تحقیق

بر اساس مدل پیشنهادی تحقیق، فرضیه اصلی به بیان رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم می پردازد. به عبارتی به نظر می رسد، متغیر سرمایه اجتماعی قادر به تبیین متغیر جرم می باشد، و فرضیه های فرعی به ترتیب زیر مورد آزمون قرار می گیرند؛

بین میزان اعتماد اجتماعی با احتمال ارتکاب یا احتمال عدم ارتکاب جرم رابطه وجود دارد.

بین میزان مشارکت اجتماعی با احتمال ارتکاب یا احتمال عدم ارتکاب جرم رابطه وجود دارد.

بین میزان روابط متقابل اجتماعی افراد با احتمال ارتکاب یا عدم ارتکاب جرم رابطه وجود دارد.

بین میزان اعتماد اجتماعی و میزان ارتکاب جرایم غیرمختوم به زندان رابطه وجود دارد. بین میزان مشارکت اجتماعی و میزان ارتکاب جرایم غیرمختوم به زندان رابطه وجود دارد. بین میزان روابط متقابل اجتماعی افراد و میزان ارتکاب جرایم غیرمختوم به زندان رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

روش تحقیق در پژوهش حاضر از نوع مطالعه میدانی (مقایسه ای) و مقطعی می باشد، که در پی دستیابی به اهداف علمی و انجام یک تحقیق انجام می پذیرد. لذا با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه محقق اطلاعات مورد نیاز گردآوری گردید. از آنجایی که در این تحقیق دو گروه مورد مطالعه بودند، جهت نمونه گیری از آزمودنی های گروه آزمایش (افراد مجرم)، پس از هماهنگی که بین مرکز تحقیقات کاربردی نیروی انتظامی یاسوج و اداره کل زندان های استان کهگیلویه و بویراحمد و همچنین حفاظت اطلاعات کل زندان ها صورت گرفت، در نهایت بر اساس اطلاعات و آمار منتشر نشده، جامعه آماری تحقیق مربوط به افراد عادی، بالای ۱۸ سال شهر یاسوج می باشد و همچنین افراد مجرم (مجرم کلیه افرادی که به جرم دزدی، اعتیاد، فحشا و... در زندان هستند و مجرم شناخته می شوند و هم اکنون در زندان مرکزی یاسوج زندانی هستند). که جامعه آماری زندان بر اساس آمار منتشر نشده، ۱۵۰۰ نفر مرد و زن برآورد شد و نمونه آماری بر اساس جدول لین و مورگان تعداد ۳۷۰ نفر برآورد شد، اما بازهم محقق به مشکل برخورد و فقط ۲۳۰ پرسشنامه به طور کامل جمع آوری گردید، که ۳۰ نفر آنها زن و بقیه آنها را مردان تشکیل می دهند.

برای انتخاب گروه گواه (افراد عادی)، در وهله اول بر اساس فراوانی بدست آمده در افراد مجرم و همگن سازی افراد عادی با مجرمین از لحاظ جنس، سن و شاغل بودن یا غیر شاغل بودن افراد، در وهله دوم بر اساس مناطق سه گانه شهرداری شهر یاسوج تقسیم بندی شده و سپس طبق نقشه جغرافیایی مناطق بالا، متوسط و پایین انتخاب گردید. جهت انتخاب تصادفی

۱- به علت ریزش پرسشنامه ها و عدم پاسخگویی توسط پاسخگویان (به دلیل محدودیت های موجود در زندان) فقط ۲۳۰ پرسشنامه در نهایت بدست محقق رسید. با توجه به اینکه مقدار آلفای کرونباخ ۰/۷۰ بوده، به عبارت دیگر ابزار تحقیق از پایایی مطلوبی برخوردار است و کاهش پرسشنامه ها تاثیری بر نتیجه تحقیق نداشته است.

افراد، نقشه های مناطق مذکور تهیه شده و در آنها برای هر منطقه نواحی، محلات، بلوک ها و کوچه ها مشخص شدند. در مرحله بعد هر پرسش گر در بلوک و کوچه مورد نظر خود به طور تصادفی خانه ای را انتخاب نموده و با اولین کسی که جلوی در منزل حاضر شد- به شرط اینکه هجده سال یا بیشتر داشته باشد- مصاحبه انجام می داد، ضمن اینکه فراوانی این افراد از حیث سن و جنس و شاغل بودن نیز مدنظر بود. روش تجزیه تحلیلی داده ها هم از طریق نرم افزار SPSS صورت گرفت.

تعریف مفاهیم و نحوه سنجش متغیرها

الف- سرمایه اجتماعی

تعریف مفهومی: منظور از سرمایه اجتماعی، سرمایه و منابعی است که افراد و گروه ها از طریق پیوند با یکدیگر می توانند به دست می آورند، به این ترتیب سرمایه اجتماعی عبارت است از آن دسته از ارتباطات و شبکه های ارتباط اجتماعی که در جامعه موجودند و نیز میزان اعتماد و همکاری میان روابط موجود می باشد، در اینجا می توان گفت اگر در جامعه ای میزان سرمایه اجتماعی پایین باشد خطر افتادن آن جامعه به وضعیت تله اجتماعی بسیار بالاست.

تعریف عملیاتی: سرمایه اجتماعی در افراد مانند سرمایه اجتماعی فرد در محله سنجیده می شود و فقط سوالات متناسب با تعاملات با محیط برای افراد مجرم و غیر مجرم تنظیم شده است. برای سنجش میزان سرمایه اجتماعی در مجموع ۳۸ پرسش، از طریق طیف لیکرت در سطح سنجش فاصله ای سنجیده شده است و با استفاده از سه مؤلفه، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و روابط متقابل اجتماعی افراد سرمایه اجتماعی بعد بندی شده است.

اعتماد اجتماعی

تعریف مفهومی: اعتماد، تسهیل کننده مشارکت و همکاری می باشد. به بیان دیگر اعتماد پایه و اساسی برای مشارکت است. بر عکس بی اعتمادی، همکاری و مشارکت را از بین می برد و اگر بی اعتمادی ایجاد شود، مشارکت بین عاملان آزاد از بین خواهد رفت (گیدنز، ۱۳۸۷: ۱۶).

تعریف عملیاتی: برای سنجش میزان اعتماد اجتماعی افراد، از دو بعد اعتماد اجتماعی بین شخصی و اعتماد اجتماعی تعمیم یافته استفاده شده است.

۱- اعتماد بین شخصی: وید استون، از این نوع اعتماد به عنوان اعتماد خانوادگی یاد کرده است و در رابطه با آن می نویسد: «این نوع از اعتماد، در شبکه‌ها و روابط اجتماعی شکل می گیرد و متوجه اعتماد به همسر، والدین، دوستان و همسایگان است. اوسلنر از آن به عنوان «اعتماد ویژه»، هاگز به عنوان «اعتماد شخصی شده»، کوکس و کالدول از آن تحت عنوان «اعتماد اجتماعی - خانوادگی» یاد کرده‌اند» (Stone, 2001: 25-26).

در واقع اعتماد بین شخصی اعتماد متقابل بین شخصی شکلی از اعتماد است که در روابط چهره به چهره خود را نشان می‌دهد و اعتماد حداقل بین دو نفر است. اعتماد متقابل بین شخصی را می توان به معنی داشتن حسن ظن فرد نسبت به سایر افراد جامعه (اعضای شبکه) بیان کرد.

۲- اعتماد تعمیم یافته: این نوع از اعتماد را میتوان حسن ظن داشتن نسبت به افراد جامعه جدای از تعلق آنها به گروه‌های قومی و قبیله‌ای تعریف کرد. بنابراین اعتماد مزبور تنها به روابط چهره به چهره محدود نمی شود. این نوع از اعتماد مرزهای خانوادگی، همسایگی، محلی و قومیتی را زیر پا می گذارد.

مشارکت اجتماعی

مشارکت اجتماعی به آن دسته از فعالیت‌های ارادی دلالت دارد که از طریق آن اعضای یک جامعه در امور محله، شهر و روستا به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در شکل دادن حیات اجتماعی مشارکت دارند (محسنی تبریزی، ۱۳۶۹: ۱۰۸). مشارکت اجتماعی، شرکت فعالانه انسان‌ها در حیات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و به‌طور کلی تمامی ابعاد حیات می‌باشد (ساروخانی، ۱۳۷۰: ۵۲). شبکه‌های مشارکت مدنی یکی از اشکال ضروری سرمایه اجتماعی می‌باشند و هر چه این شبکه‌ها در جامعه‌ای متراکم‌تر باشند، احتمال همکاری شهروندان در جهت منافع متقابل بیشتر است. شبکه‌های مشارکت مدنی هنجارهای قوی معامله متقابل را تقویت می‌کنند. این هنجارها شبکه‌های ارتباطی که به کسب حسن شهرت و وفای به عهد و پذیرش هنجارهای رفتار جامعه محلی متکی است را تقویت می‌گرداند. شبکه‌های مشارکت مدنی ارتباطات را تسهیل می‌کنند و جریان اطلاعات را در مورد قابل قبول بودن افراد بهبود می‌بخشند (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۹۸). در کار پاتنام مشارکت به دو حوزه عمومی و داوطلبانه تقسیم می‌شود.

شاخص‌های سنجش این بعد از سرمایه اجتماعی به دو بخش افقی و عمودی تقسیم شده که در زیر به چگونگی سنجش آن‌ها پرداخته می‌شود.

الف- در شبکه‌های افقی شهروندانی عضویت دارند که از قدرت و وضعیت برابری برخوردار هستند، لذا برای سنجش آن، ابتدا این نوع مشارکت به ۵ شاخص مشارکت‌های غیر رسمی، مشارکت در امور مذهبی، مشارکت در سطح محله، مشارکت در تفریحات دسته‌جمعی و مشارکت در امور خیریه تقسیم شده است. منظور از مشارکت غیررسمی ارتباط فرد با تعداد افراد خانواده، تعداد دوستان صمیمی، تعداد همکاران و همسایگانی که با آن‌ها ارتباط بیشتری دارد؛ می‌باشد.

ب- در شبکه‌های عمودی، شهروندان نابرابر به وسیله روابط نابرابر مبتنی بر سلسله مراتب و وابستگی به هم پیوند دارند. در این جا ساختار شبکه‌های عمودی به معنای عضویت در گروه داشتن سهمی در تداوم زندگی گروهی است که به سه شاخص مشارکت مدنی، مشارکت سیاسی و روابط نهادی تقسیم شده است. مشارکت مدنی فعالیت‌هایی است که در ارتباط با فضای سیاسی، حکومتی، مدیریت باشگاه‌ها و انجمن‌ها و نیز سازمان‌های غیر دولتی بوده و معمولاً در قالب عضویت رسمی فرد در گروه‌های مختلف خود را نشان می‌دهد و تابع مقررات و سلسله مراتب است (ساروخانی، ۱۳۷۰: ۹۸).

علاوه بر گویه‌های فوق، برای سنجش مشارکت عمودی، میزان عضویت افراد در گروه‌ها و انجمن‌های مختلف به صورت زیر مورد سنجش قرار گرفته است:

روابط متقابل اجتماعی

ارتباطات اجتماعی به مثابه یکی از عناصر مهم سرمایه اجتماعی در بیشتر تعریف‌های سرمایه اجتماعی به طور صریح یا ضمنی ذکر شده و به عقیده فیلد، نقطه مرکزی در اندیشه سرمایه اجتماعی دو کلمه (relationships matter) یعنی «موضوع ارتباطی» است؛ زیرا افراد از طریق ایجاد شبکه‌های ارتباطی با یکدیگر، به راحتی بسیاری از کارهایی را انجام می‌دهند که به تنهایی قادر به انجام آن نیستند و یا به دشواری انجام می‌دهند. در درون شبکه‌های ارتباطی، ارزش‌ها و هنجارهای مشترکی در میان افراد بسط و توسعه پیدا می‌کند و در پی آن دیدگاه مشترک با دیگران بیشتر می‌شود و در نتیجه سرمایه اجتماعی غنی‌تر می‌شود. به منظور سنجش روابط متقابل این روابط را به سه دسته روابط همسایگی و روابط

خانوادگی و دوستان تقسیم شده است.

۱- روابط همسایگی

میزان روابط و پیوندهایی است که هر فرد در زندگی روزمره خود با افراد محله و همسایه های خود دارد. پاتنام این نوع شبکه ها را در تقویت سرمایه اجتماعی مفید و مؤثر می داند. این شاخص اطلاعات مناسبی در مورد تعداد انواع شبکه هایی که افراد حداقل در یک سال گذشته عضو آن بوده و تغییراتی که در تعهدات به وجود آمده نشان می دهد. برای سنجش روابط همسایگی از گویه های زیر استفاده شده است:

۲- روابط خانوادگی و دوستان

منظور میزان صمیمیت و روابطی است که هر فرد با اعضای دیگر خانواده خود و رفت و آمد خانوادگی با بستگان و همچنین دوستان نزدیک خود دارد. سرمایه اجتماعی در درون خانواده شامل، هنجارها، شبکه های اجتماعی و روابط بین والدین و فرزندان و همچنین والدین با افراد فامیل است که برای فرزندان به خصوص در دوران جامعه پذیری بسیار گرانبهاست. این سرمایه اجتماعی از طریق سرمایه گذاری در کنش متقابل بین افراد خانواده و با ایجاد فرصت برای کنش های بین شخصی و فراوانی و مدت زمان کنش ظاهر می شود. برای سنجش روابط خانوادگی و دوستان از گویه های زیر استفاده شده است:

ب- جرم

متغیر تأثیرپذیر و پیش بینی شونده در این تحقیق جرم می باشد. از یک دید کلی جرم شامل رفتاری است مخالف نظم اجتماعی که مرتکب آن را در معرض مجازات یا اقدامات تأمینی (تربیتی، مراقبتی و درمانی) قرار دهد. در واقع جرم رفتار مخالف نظم اجتماعی (واقعیت اجتماعی) یک انسان، علیه جامعه است (جلیلی، ۱۳۸۱: ۴). در کتاب اصول جرم شناسی ساترلند جرم به سادگی از نظر حقوقی، شکستن قانون تعریف شده است. اما طبق قوانین جنایی جدیدتر، برای اینکه رفتاری جرم شناخته شود باید دو جزء داشته باشد: عمدی بودن و نیت بد (پور افکاری، ۱۳۷۶: ۳۴۴). جرم به عنوان متغیر وابسته نهایی در تحقیق حاضر با دسته بندی کردن جامعه آماری، به مجرم و غیر مجرم، عملیاتی گردید. از در این تحقیق

آنچه مورد نظر محقق بوده است، جرایم خیابانی یا خشونت آمیز می باشد که به شرح زیر دسته بندی شده است. سرقت، قاچاق مواد مخدر، قتل عمد، قتل غیر عمد، نزاع، احتکار، آتش سوزی، اعمال منافی عفت، جعل اسناد، بدهکاری، اعتیاد، کشیدن چک بی محل. این متغیر به شکل اسمی مورد سنجش قرار گرفته است.

در مورد افراد غیر مجرم این متغیر از طریق گویه های مربوط به جرایم غیر مختوم به زندان اندازه گیری می شود. این جرایم اعمالی می باشد که ارتکاب آنها منجر به زندان نمی شود و مجازات آنها در نهایت جریمه نقدی می باشد. معرف های آن در شکل زیر نشان داده شده است. که در سطح سنجش فاصله ای و طیف لیکرت اندازه گیری شده است.

شکل شماره ۲: جرایم غیر مختوم به زندان و معرف های آن

- عبور از چراغ قرمز - عدم پرداخت کرایه اتوبوس یا تاکسی - استفاده از پارتنی در انجام کار اداری - عدم پرداخت قبض آب، برق و.. - فرا خوانده شدن به دادگاه به خاطر جرم	}	جرایم غیر مختوم به زندان

اعتبار و روایی تحقیق

برای شناسایی اعتبار شاخص ها، پرسشنامه طراحی شده به تعدادی از اساتید خبره و برگزیده جامعه شناسی داده شد و وفاق آنها در مورد شاخص ها، دلیل روشنی بر اعتبار پرسشنامه طراحی شده گردید. همچنین به دلیل اینکه پرسشنامه این پژوهش از داخل نظریه های مطرح، چارچوب نظری و مدل تحلیلی استخراج شده است دارای اعتبار سازه ای است و همینطور در این تحقیق از تحلیل عاملی برای تعیین اعتبار بهره گرفته شده است؛ به این ترتیب که مؤلفه های سرمایه اجتماعی تحلیل عاملی شدند و پس از آن پرسش ها که تغییرات اندکی داشتند، تصحیح گردیدند.

جهت تعیین روایی پرسشنامه این پژوهش، تحت آزمون مقدماتی Pretest بر روی یک دهم حجم نمونه مورد آزمون قرار گرفت و پس از کدگذاری و استخراج داده ها آزمون آلفای کرونباخ انجام شد. در نهایت ضریب آلفای کرونباخ که برای تعیین روایی شاخص ها بهره گرفته شده، به ترتیب برای گویه ها، طبق جدول ذیل شرح داده شد.

جدول شماره ۸: مقدار آلفای کروناخ بر حسب تعداد گویه و میانگین همبستگی بین گویه ها

مقدار آلفا (درصد)			تعداد گویه	سازه ها و شاخص ها
گروه غیر مجرم	گروه مجرم	کل پرسشنامه		
۰/۷۸	۰/۷۶	۰/۷۸	۱۳	روابط متقابل اجتماعی
۰/۷۲	۰/۷۱	۰/۷۳	۴	روابط خانوادگی
۰/۸۲	۰/۸۱	۰/۷۹	۵	روابط همسایگی
۰/۷۶	۰/۷۵	۰/۷۹	۴	روابط دوستان
۰/۷۶	۰/۸۴	۰/۸۱	۱۱	مشارکت اجتماعی
۰/۷۹	۰/۷۰	۰/۷۰	۵	مشارکت افقی
۰/۷۹	۰/۸۸	۰/۸۴	۶	مشارکت عمودی
۰/۸۹	۰/۸۳	۰/۸۴	۱۴	اعتماد اجتماعی
۰/۷۶	۰/۷۴	۰/۷۷	۶	اعتماد بین شخصی
۰/۸۵	۰/۸۵	۰/۸۳	۸	اعتماد تعمیم یافته
۰/۶۰	۰/۶۷	۰/۷۶	۵	جرایم غیرمختوم به زندان

یافته های تحقیق

الف - یافته های توصیفی

نتایج نشان می دهد از مجموع ۴۶۰ نفر از پاسخگویان این تحقیق، ۲۳۰ نفر (۵۰ درصد) افراد مجرم و ۲۳۰ نفر (۵۰ درصد) افراد عادی، جهت مقایسه با افراد مجرم می باشند. در مجموع ۱۳ درصد از پاسخگویان این تحقیق را زنان و ۸۷ درصد را پاسخگویان مردان که همگی اهل یاسوج بودند، تشکیل می دادند. البته به جهت مقایسه ای بودن تحقیق افراد عادی با مجرم در چند متغیر زمینه ای اعم از سن، جنس، شاغل بودن یا نبودن افراد دو گروه، همگن سازی شدند.

در مورد انواع جرایم و فراوانی آنها یافته ها نشان می دهد، از دسته بندی ۱۱ گروه جرم تعیین شده در این تحقیق، بیشترین درصد فراوانی از جرایم انجام گرفته توسط مجرمین به ترتیب سرقت (۲۱/۳۶) درصد، اعمال منافی عفت (۱۵/۹۲) و نزاع (۱۱/۴۶) درصد می باشد و کمترین شامل (۱/۹۴) درصد، آتش سوزی بودند.

۶۳/۷ درصد از افراد مجرم مشارکت اجتماعی پایین داشته اند، ۳۸/۵ درصد متوسط و تنها ۸/۸ درصد مشارکت اجتماعی بالایی داشته اند و همچنین، ۶۱/۴ درصد از افراد غیر مجرم در سطح متوسطی از مشارکت اجتماعی قرار دارند، ۳۴/۹ درصد در سطح پایین و ۳/۷ درصد در سطح بالایی قرار دارند.

از لحاظ اعتماد اجتماعی، ۸۸/۲ درصد افراد غیر مجرم از سطح اعتماد اجتماعی پایینی برخوردار بودند، ۱۳/۳ درصد از سطح متوسط و تنها ۶/۵ درصد از سطح بالای اعتماد اجتماعی برخوردار بودند و همچنین، ۹۳/۶ درصد افراد مجرم از سطح پایینی برخوردار بودند و ۳/۹ درصد در سطح متوسط و ۲/۵ درصد در سطح بالایی قرار داشتند، لذا می بینیم که بیشترین فراوانی هم در افراد مجرم و هم در افراد غیر مجرم در سطح پایین اعتماد اجتماعی قرار داشتند.

۲۴/۴۹ درصد از افراد مجرم از سطح روابط اجتماعی پایینی برخوردار بودند، ۶۸/۴ درصد از سطح متوسط و ۵ درصد از سطح بالایی برخوردار بودند و همچنین ۱۴ درصد افراد غیر مجرم از سطح پایینی برخوردار بودند و ۵۸/۹ درصد در سطح متوسط و ۲۷/۶ درصد در سطح بالایی قرار داشتند لذا می بینیم که بیشترین فراوانی افراد مجرم در افراد مجرم و غیر مجرم در سطح متوسط قرار داشته و با مقایسه اعداد می بینیم که گروه غیر مجرم کمترین روابط را داشته اند و تنها ۵ درصد افراد روابط متقابل بالایی دارا هستند.

در مورد جرایم غیر مختموم به زندان باید اذعان داشت که ۷۶ درصد از افراد مجرم به مقدار زیادی مرتکب جرایم غیر مختموم شدند؛ این ارقام نشان می دهد که این افراد، خیلی پایبند قانون نیستند و ۲۰ درصد در سطح متوسط و ۴ درصد در سطح پایینی قرار دارند. در مورد افراد غیر مجرم این ارقام به گونه ای دیگر نمایان می شود، به این ترتیب که در افراد عادی بیشترین درصد ۰/۵۴ در سطح متوسط جدول می باشد و ۰/۱۲ در سطح بالا و ۰/۳۴ در سطح پایین قرار دارند.

ب- یافته های استنباطی

در اینجا به آزمون فرضیات مطرح شده می پردازیم، با توجه به نوع و سطح سنجش متغیرها از آزمون های مقتضی استفاده شده است.

آزمون فرضیه اصلی: سرمایه اجتماعی و احتمال ارتکاب جرم
در این تحقیق جهت بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و ارتکاب جرم از رگرسیون

لجستیک استفاده گردید. تحلیل رگرسیون لجستیک اسمی دو وجهی زمانی مورد استفاده قرار می گیرد که متغیر وابسته در سطح اسمی دو وجهی باشد و از آنجایی که این تحقیق در پی کشف تأثیر سرمایه اجتماعی در ارتکاب یا عدم ارتکاب به جرم است، از رگرسیون لجستیک جهت تبیین تأثیر متغیرهای مستقل تحقیق بر متغیر وابسته (ارتکاب یا عدم ارتکاب جرم) استفاده شده است.

بر این اساس، ابتدا متغیر جرم به صورت یک متغیر دو مقوله ای (ارتکاب جرم=۰ و عدم ارتکاب جرم=۱) در نظر گرفته شده و با استفاده از روش «Enter» ابعاد سرمایه اجتماعی به عنوان متغیرهای مستقل وارد مدل شدند.

جدول شماره ۹: میزان سرمایه اجتماعی در تبیین متغیر جرم

متغیر	وزن بتا (Beta)	انحراف معیار	آزمون Wald	درجه آزادی	سطح معناداری	نسبت پرتوی (Exp)
سرمایه اجتماعی	۰/۰۰۶	۰/۰۰۳	۴/۸۲۲	۱	۰/۰۲۸	۱/۶۳۲

یافته های جدول فوق نشان می دهد، متغیر مستقل وارد شده؛ میزان سرمایه اجتماعی در تحلیل رگرسیونی، قادر به پیش بینی تغییرات متغیر وابسته است و توانایی پیش بینی آن در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۵ دارا می باشد. بر اساس نتایج جدول، نسبت بخت برای متغیر عدم ارتکاب جرم برابر است با (۱/۶۹۲) که نشان می دهد با تغییر از میزان سرمایه اجتماعی به اندازه تقریباً دو برابر احتمال مجرم شدن کاهش می یابد و تأثیر متغیر مستقل (سرمایه اجتماعی) منفی میباشد. به این صورت که هرچه سرمایه اجتماعی افراد افزایش یابد، میزان ارتکاب جرم کاهش مییابد.

آزمون فرضیه اول: اعتماد اجتماعی و احتمال ارتکاب جرم

جدول شماره ۱۰: میزان اعتماد اجتماعی و تبیین متغیر جرم

متغیر	وزن بتا (Beta)	انحراف معیار	آزمون Wald	درجه آزادی	سطح معناداری	نسبت پرتوی (Exp)
اعتماد اجتماعی	۰/۰۰۴	۰/۰۰۹	۰/۲۴۸	۱	۰/۶۱۸	۱/۰۰۴
اعتماد تعمیم یافته	-۰/۰۳۷	۰/۰۲۱	۳/۰۸۴	۱	۰/۰۷۶	۰/۹۶۴
اعتماد بین شخصی	۰/۰۲۹	۰/۰۱۵	۳/۹۱۱	۱	۰/۰۴۱	۱/۰۲۹

یافته های جدول فوق نشان می دهد، متغیر اعتماد اجتماعی به طور کلی در ارتکاب جرم مؤثر نمی باشد و متغیر وارد شده در تحلیل رگرسیونی، قادر به پیش بینی تغییرات متغیر وابسته نیست و توانایی پیش بینی آن در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۵ معنی دار نمی باشد. اما از آنجایی که اعتماد اجتماعی به دو بعد فرعی اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم یافته تقسیم شدند، رابطه هریک از اینها با ارتکاب جرم مورد آزمون قرار گرفت. نتایج نشان می دهد، از بین ابعاد فرعی، بعد اعتماد بین شخصی و ارتکاب جرم معنادار شده است. به این ترتیب که بر اساس مقدار B متغیر اعتماد اجتماعی بین شخصی (۰/۲۹)، با افزایش هر (۱/۰۲۹) واحد اعتماد اجتماعی بین شخصی کاهش ارتکاب جرم یا به اصطلاح افزایش عدم ارتکاب جرم می باشیم لذا این رابطه در بعد اعتماد اجتماعی بین شخصی مثبت و معنی دار می باشد.

آزمون فرضیه دوم: مشارکت اجتماعی و احتمال ارتکاب جرم

جدول شماره (۱۱): میزان مشارکت اجتماعی و تبیین متغیر جرم

متغیر	وزن بتا (Beta)	انحراف معیار	آزمون Wald	درجه آزادی	سطح معناداری	نسبت بوتری (Exp)
مشارکت اجتماعی	۰/۰۸۱	۰/۰۱۹	۵/۰۹۶	۱	۰/۰۲۴	۱/۹۷۹
مشارکت افقی	۰/۰۹۶	۰/۰۲۴	۱۵/۳۵۰	۱	۰/۰۰۰	۱/۹۰۹
مشارکت عمودی	۰/۰۶۷	۰/۰۱۲	۷/۲۲۰	۱	۰/۰۳۹	۱/۰۰۶

یافته های جدول فوق نشان می دهد، متغیر مشارکت اجتماعی به طور کلی در ارتکاب جرم مؤثر می باشد و متغیر وارد شده در تحلیل رگرسیونی، قادر به پیش بینی تغییرات متغیر وابسته است و توانایی پیش بینی آن در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۵ معنی دار می باشد. اما از آنجایی که مشارکت اجتماعی به دو دسته فرعی مشارکت اجتماعی افقی و مشارکت اجتماعی عمودی تقسیم شده است، رابطه هریک از اینها با ارتکاب جرم مورد آزمون قرار گرفت. نتایج نشان می دهد، از بین ابعاد فرعی، هم بعد مشارکت افقی و هم مشارکت عمودی و ارتکاب جرم معنادار شده است با این تفاوت که رابطه مشارکت اجتماعی کلی اجتماعی قوی تر از ابعاد آن می باشد، به این ترتیب بر اساس مقدار B متغیر مشارکت اجتماعی (۰/۰۸) می توان گفت، با افزایش (۱/۹۷۹) واحد مشارکت اجتماعی احتمال ارتکاب جرم کاهش می یابد و رابطه این دو متغیر مثبت می باشد و این فرضیه تأیید می گردد به این صورت با

افزایش مشارکت اجتماعی احتمال مجرم شدن افراد کاهش می یابد.

آزمون فرضیه سوم: روابط متقابل اجتماعی و احتمال ارتکاب جرم

جدول شماره ۱۲: میزان روابط متقابل اجتماعی و تبیین متغیر جرم

متغیر	وزن بتا (Beta)	انحراف معیار	آزمون Wald	درجه آزادی	سطح معناداری	نسبت بر توی (Exp)
روابط متقابل اجتماعی	۰/۰۳۶	۰/۰۱۱	۵/۹۷۵	۱	۰/۰۱۵	۱/۹۷۴
روابط خانوادگی	۰/۰۲۰	۰/۰۳۵	۰/۳۲۴	۱	۰/۵۶۹	۱/۰۲۰
روابط دوستان	۰/۰۴۵	۰/۰۲۶	۳/۰۰۷	۱	۰/۰۲۳	۱/۰۴۶
روابط همسایگی	-۰/۰۵۶	۰/۰۳۰	۳/۵۵۵	۱	۰/۰۴۶	۰/۹۴۸

یافته های جدول فوق نشان می دهد، متغیر روابط متقابل اجتماعی به طور کلی در ارتکاب جرم مؤثر می باشد، و متغیر وارد شده در تحلیل رگرسیونی، قادر به پیش بینی تغییرات متغیر وابسته است و توانایی پیش بینی آن در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۵ معنی دار می باشد. روابط اجتماعی به سه دسته فرعی روابط خانوادگی، روابط دوستان و روابط همسایگی تقسیم شدند، رابطه هریک از اینها نیز با ارتکاب جرم مورد آزمون قرار گرفت. نتایج نشان می دهد، از بین ابعاد فرعی، بعد روابط دوستان و روابط همسایگی و ارتکاب جرم معنادار شده است با این تفاوت که رابطه روابط دوستان قوی تر از رابطه روابط همسایگی می باشد. در کل رابطه روابط اجتماعی و ارتکاب جرم معکوس و منفی می باشد. به این ترتیب که بر اساس مقدار B متغیر روابط متقابل اجتماعی (۰/۰۳۶) می توان گفت، با افزایش (۱/۹۷۴) واحد روابط اجتماعی احتمال ارتکاب جرم کاهش می یابد و این فرضیه تأیید می گردد.

مشارکت نسبی ابعاد سرمایه اجتماعی در تبیین متغیر جرم

همانطور که گفته شد در تحقیق حاضر برای تبیین جرم توسط متغیرهای مستقل از رگرسیون لجستیک، ابتدا متغیر جرم به صورت یک متغیر دو مقوله ای (ارتکاب جرم=۰ و عدم ارتکاب جرم=۱) در نظر گرفته شده و با استفاده از روش «Enter» ابعاد سرمایه اجتماعی، با هم به عنوان متغیرهای مستقل وارد مدل شدند.

جدول شماره ۱۳: مشارکت نسبی ابعاد سرمایه اجتماعی در تبیین متغیر جرم

متغیرها	وزن بتا (Beta)	انحراف معیار	آزمون Wald	درجه آزادی	سطح معناداری	نسبت بورتی (Exp)
مشارکت اجتماعی	۰/۰۴۲	۰/۰۱۵	۴/۷۶۵	۱	۰/۰۳۸	۱/۸۱۹
اعتماد اجتماعی	-۰/۰۳۴	۰/۰۲۷	۰/۶۰۶	۱	۰/۴۰۷	۰/۹۸۶
روابط متقابل اجتماعی	۰/۳۴۱	۰/۱۳۱	۸/۴۳۲	۱	۰/۰۴۱	۱/۸۸۰

یافته های جدول فوق نشان می دهد، از تمامی متغیرهای مستقل وارد شده در تحلیل رگرسیونی، متغیرهای مشارکت اجتماعی و روابط متقابل اجتماعی قادر به پیش بینی تغییرات متغیر وابسته هستند و توانایی پیش بینی آنها در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۵ معنی دار می باشد. از طرفی، در میان مجموعه متغیرهای معنی دار باقیمانده در معادله، متغیر مشارکت اجتماعی بیشترین تبیین را دارد. اولین متغیری که تأثیر معنادار بر احتمال مجرم نشدن افراد دارد، مشارکت اجتماعی است. در مورد این متغیر بر اساس نتایج جدول، نسبت بخت ها برای متغیر مشارکت اجتماعی برابر است با (۱/۸۱۹) که نشان می دهد با تغییر از میزان مشارکت اجتماعی به اندازه تقریباً دو برابر احتمال مجرم شدن کاهش پیدا می کند. دومین متغیر تأثیر گذار روابط متقابل اجتماعی پاسخگویان است، یعنی با افزایش این متغیر احتمال مجرم شدن فرد کاهش می یابد.

آزمون فرضیه چهارم: جرایم غیر مختوم به زندان و اعتماد اجتماعی

برای آزمون این فرضیه بنا به سطح سنجش متغیرها، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است.

جدول شماره ۱۴: خروجی ضریب همبستگی برای آزمون اعتماد اجتماعی و جرایم غیر مختوم به زندان

آزمون آماری	اعتماد اجتماعی و جرایم غیر مختوم به زندان
ضریب همبستگی پیرسون (R)	-۰/۲۳۱
سطح معنی داری	۰/۰۰۹
تعداد	۴۶۰

همانگونه که در جدول فوق ملاحظه می شود رابطه معنی دار ($\text{Sig} = ۰/۰۰۹$) و ($r = -۰/۲۳۱$) در

نمونه مورد بررسی شده بین میزان اعتماد اجتماعی و میزان ارتکاب جرم آنها وجود دارد و همبستگی آنها مثبت و ضعیف است. به طوری که اگر اعتماد اجتماعی افراد افزایش پیدا کند میزان ارتکاب جرم آنها نیز کاهش مییابد.

آزمون فرضیه شماره ششم: مشارکت اجتماعی افراد و میزان ارتکاب جرایم غیر مختوم به زندان

برای آزمون این فرضیه بنا به سطح سنجش متغیرها، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است.

جدول شماره ۱۵: خروجی ضریب همبستگی برای آزمون مشارکت اجتماعی و جرایم غیر مختوم به زندان

آزمون آماری	مشارکت اجتماعی و جرایم غیر مختوم به زندان
ضریب همبستگی پیرسون (R)	۰/۲۴۳
سطح معنی داری	۰/۰۰۷
تعداد	۴۶۰

همانگونه که در جدول فوق ملاحظه می شود رابطه معنی دار ($\text{sig} = ۰/۰۰۷$) و ($I = ۰/۲۴۳$) در نمونه مورد بررسی شده بین میزان مشارکت اجتماعی و میزان ارتکاب جرم آنها رابطه ای معنادار اما ضعیفی وجود دارد.

آزمون فرضیه هفتم: روابط متقابل اجتماعی و میزان ارتکاب جرایم غیر مختوم به زندان

جدول شماره ۱۶: خروجی ضریب همبستگی برای آزمون روابط متقابل اجتماعی و جرایم غیر مختوم به زندان

آزمون آماری	روابط متقابل اجتماعی و جرایم غیر مختوم به زندان
ضریب همبستگی پیرسون (R)	-۰/۰۵۹
سطح معنی داری	۰/۰۶۱
تعداد	۴۶۰

همانگونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود رابطه معنی دار ($\text{sig} = ۰/۰۶۱$) و ($F = -۰/۰۵۹$) در نمونه مورد بررسی شده بین میزان روابط متقابل اجتماعی و میزان ارتکاب جرم آنها وجود ندارد. و این فرضیه تأیید نمی‌شود.

رگرسیون چند متغیری

با استفاده از رگرسیون چند متغیره^۱ می‌خواهیم رابطه خطی موجود بین مجموعه ای از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (جرایم غیر مختوم به زندان) را به شیوه ای نشان دهیم که در آن، روابط موجود مابین متغیرهای مستقل مورد ملاحظه قرار گیرد لذا با وارد کردن ۳ متغیر مستقل، اعم از مشارکت اجتماعی، روابط متقابل اجتماعی، اعتماد اجتماعی با متغیر وابسته به روش «Enter» محاسبه گردید.

جدول شماره ۱۷: رگرسیون چندگانه برای سنجش اثر متغیرهای مستقل بر میزان ارتکاب جرایم غیر مختوم به زندان در بین پاسخگویان

متغیرهای مستقل	بتا	ضریب تعیین	سطح معنی داری
میزان مشارکت اجتماعی	۰/۲۴۴	۰/۱۳۰	۰/۰۰۵
میزان روابط متقابل اجتماعی	-۰/۲۹۳	-۰/۱۹۹	۰/۰۰۴

از مجموع متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیون، ۲ متغیر مستقل تأثیر معنی داری بر متغیر وابسته داشته‌اند. از بین متغیرهای باقیمانده در مدل رگرسیون، متغیر مشارکت اجتماعی در مجموع بیشترین تأثیر را بر میزان ارتکاب جرایم غیر مختوم داشته‌است.

R	R square	Adjusted R square
۰/۵۳۹	۰/۳۵۰	۰/۳۸۱

مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۵۳۹ نشان می‌دهد که بین مجموعه متغیرهای مستقل و وابسته با ۳ متغیر ذکر شده، همبستگی نسبتاً قوی وجود دارد. اما ضریب تعیین تعدیل شده (R^2_{adj}) که برابر با ۰/۳۵۰ می‌باشد، نشان می‌دهد که ۴۶/۲ درصد از کل تغییرات میزان جرایم غیر مختوم به زندان در بین کل پاسخگویان وابسته به ۳ متغیر ذکر شده در این

1- Multiple Liner Regreeion

2- Adjusted R-Square

معادله می باشد. به عبارت دیگر، مجموعه متغیرهای مستقل، نزدیک به نیمی از واریانس متغیر جرایم را پیش بینی (برآورد) می کند.

بنابراین، با توجه به معنی داری مقدار آزمون $F(۴۵/۱۰۱)$ در سطح خطای کوچکتر از ۵/۰۰، می توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی ترکیب مرکب از ۳ متغیر مستقل و یک متغیر وابسته مدل خوبی بوده و مجموعه متغیرهای مستقل قادرند تغییرات جرایم غیر محتوم به زندان را تبیین کنند.

بحث و نتیجه گیری

نتایج تحقیق نشان داد که رابطه معکوس و معناداری در شهر یاسوج بین سرمایه اجتماعی و ارتکاب جرم وجود دارد، به این معنی که هرچه سرمایه اجتماعی فرد بیشتر باشد، احتمال ارتکاب جرم او کاهش می یابد. پژوهش های دیگر نظیر، پژوهش کانگ جی (۲۰۰۹)، هادون (۲۰۰۹) نیز به در این رابطه تأیید شده است. به طور کلی ارتکاب جرم یکی از مواردی است در ادبیات نظری سرمایه اجتماعی، متأثر از سرمایه اجتماعی دانسته شده است و اکثر تحقیقاتی که در این زمینه انجام گرفته، رابطه منفی و معکوس سرمایه اجتماعی و جرم را تأیید می نمایند. با بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی نیز به نتایج مشابهی رسیدیم، از سه مؤلفه سرمایه اجتماعی متغیر مشارکت اجتماعی، بالاترین قدرت تبیین این رابطه را داشت.

با توجه به نظریه فوکویاما، با این مضمون که سرمایه اجتماعی بالا، تأثیر بسزایی در کاهش جرم و جنایت دارد، می توان اذعان داشت که سرمایه اجتماعی و مولفه های آن به طور خاص تر به عنوان متغیر تأثیرگذار در شهر یاسوج بوده است. اما اینکه چرا با وجود سرمایه اجتماعی بالا (طبق تحقیقات انجام گرفته) از نظر آماری نرخ جرم همچنان رو به افزایش است، توجه به روی دیگر سرمایه اجتماعی، یعنی سرمایه اجتماعی منفی را حائز اهمیت می سازد. درست است که نتایج تحقیق نشان داد که هرچه سرمایه اجتماعی بالا باشد افراد کمتر مرتکب جرم می شوند، اما نباید نادیده گرفت که سرمایه اجتماعی افراد مجرم با غیر مجرم متفاوت می باشد، یعنی ممکن است که سرمایه اجتماعی بالای درون گروهی مجرمین بالا باشد، اما در نهایت این سرمایه برای کل جامعه مفید نباشد، همانطور که کانگ جی (۲۰۰۹) در تحقیق خود نیز به این نتیجه رسید که سرمایه اجتماعی بالا در گروه مجرمین به نفع گروه مجرم و به ضرر کل جامعه می باشد، چراکه به عنوان منبعی برای موفقیت مجرمین

است و موفقیت مجرمین منجر به مخدوش نمودن امنیت و نظم جامعه می گردد، لذا شایسته است پیچیدگی و چند بعدی بودن ماهیت سرمایه اجتماعی در تحقیقات این چنینی مدنظر قرار بگیرد.

در بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و متغیر ارتکاب جرم، نتایج نشان داد که، اعتماد بین شخصی، نقش مؤثری در تبیین متغیر جرم دارد، به این صورت که هرچه قدر اعتماد اجتماعی بین شخصی افراد بیشتر باشد، بر احتمال عدم ارتکاب جرم افراد افزوده می شود. یا به عبارتی اعتماد بین شخصی اجتماعی، رابطه معکوسی با ارتکاب جرم دارد. از آنجایی که در جوامع سنتی، گروه های سنتی با حد و مرز مشخصی وجود دارند، مانند آنچه که در شهر یاسوج بین طوایف وجود دارد، چرخه اعتماد کم است و در این جوامع در واقع شعاع اعتماد به زعم فوکویاما رخ می دهد. و زمانی که شعاع اعتماد رخ دهد، اعتماد اجتماعی مثبت، کم رنگتر و روابط درون گروهی اعتماد بیشتر می شود. لذا متغیر اعتماد اجتماعی قادر به پیش بینی تغییرات جرم در سطح تعمیم یافته نمی باشد.

در بررسی رابطه جرایم غیر محتوم به زندان با متغیر سرمایه اجتماعی نیز رابطه ضعیف و معنادار می باشد، شاید بتوان گفت هرچه اعتماد اجتماعی مردم به خصوص در بعد اعتماد اجتماعی تعمیم یافته بیشتر باشد، بیشتر به قوانین و حقوق دیگران احترام می گذارند. لذا نهادهای رسمی از جمله قوه قضاییه، قوه مجریه و... می توانند با عملکرد مطلوب خود، اعتماد مردم را به خود بالا برده و از این طریق بر میزان سرمایه اجتماعی در جامعه بیفزایند. چرا که مشاهده هرگونه نارسایی از سوی دستگاه های مربوطه کاهش اعتماد اجتماعی را در جامعه سبب خواهد شد.

از دیگر فرضیه های معنادار، رابطه مشارکت اجتماعی و ارتکاب جرم در دو وجه جرم (مختوم به زندان و غیر مختوم به زندان) بود که مورد بررسی قرار گرفت. همانطور که نتایج نشان می دهد، هم در ابعاد فرعی و هم در بعد اصلی معنادار و مثبت بود. معادله رگرسیونی، نشان می دهد متغیر مشارکت اجتماعی، قادر به پیش بینی تغییرات متغیر وابسته می باشد و توانایی پیش بینی آن در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۵ معنی دار است و بالاترین قدرت پیش بینی را در ارتکاب جرم دارد. همانطور که مشاهده شد، مشارکت اجتماعی به دو دسته فرعی مشارکت اجتماعی افقی و مشارکت اجتماعی عمودی تقسیم شده بود، از بین ابعاد فرعی، هم بعد مشارکت افقی و هم مشارکت عمودی و ارتکاب جرم معنادار شد، با این

تفاوت که رابطه مشارکت اجتماعی کلی اجتماعی قوی تر از ابعاد آن می باشد، می توان گفت، با افزایش تقریباً دو واحد مشارکت اجتماعی، احتمال ارتکاب جرم کاهش می یابد. در استدلال این نتیجه می توان بیان داشت مشارکت اجتماعی به عنوان یکی از ابعاد اصلی سرمایه اجتماعی در متون مربوط به سرمایه اجتماعی خصوصاً به زعم پاتنام و فوکویاما بوده و شبکه های مشارکت یکی از اشکال ضروری سرمایه اجتماعی است و هرچه این شبکه در جامعه ای مترکم تر باشد، احتمال همکاری شهروندان در جهت منافع متقابل بیشتر است و از طرفی ارتباطات را تسهیل می کند. بنابراین بدیهی است که مشارکت بتواند عدم ارتکاب جرم را تبیین نماید و رابطه معناداری داشته باشد. مشارکت بالا باعث می شود که فرد زمان بیکاری کمتری داشته و کمتر به دنبال کارهای خلاف برود، آنچه که در تحقیقات زیادی از جمله بنی اسدی (۱۳۸۳) نیز بدست آمده این است که یکی از دلایل اصلی روی آوردن به انحرافات اجتماعی، بیکاری افراد به خصوص جوانان می باشد. توجه مسئولین به مسأله حاد اشتغال از نیازهای جامعه ایرانی و بالاخص قشر جوان است. با توجه به یافته های تحقیق، افراد شاغل، کمتر مرتکب جرم می شوند. پس لازم است مسئولین کشور برای افزایش نرخ اشتغال برنامه ریزی و تلاش مضاعفی بنمایند.

از دیگر نتایج تحقیق حاضر، معنادار شدن رابطه متغیرهای روابط متقابل اجتماعی و متغیر جرم می باشد. همانطور که نتایج نشان داد، این رابطه به طور کلی، معنادار و مثبت است. اما در ابعاد فرعی نتایج متفاوتی به دست آمده به این صورت که، از بین ابعاد فرعی، بعد روابط دوستان و روابط همسایگی و ارتکاب جرم معنادار شده است با این تفاوت که رابطه، روابط دوستان قوی تر از رابطه روابط همسایگی می باشد. این نتیجه در تحقیق رضانی (۱۳۸۶) نیز تأیید شده است اما در کل رابطه روابط اجتماعی و ارتکاب جرم در این تحقیق معکوس و منفی می باشد. معمولاً در نتایج تحقیقاتی که در رابطه با جرم انجام شده، روابط دوستان بیشتر از روابط دیگر تأثیر گذار بوده است. اما همانطور که مشاهده شد، این رابطه در نتایج جرایم غیر مختموم به زندان معنادار نشده است، به نظر می رسد این نتیجه مطالعه بیشتری را می طلبد، چرا که روابط اجتماعی از ابعاد اصلی سرمایه اجتماعی است به خصوص در شهری مثل یاسوج که بافت سنتی و قبیله ای خود را تا حدودی حفظ کرده است و روابط غیر رسمی تر و عمیق تر است. شهروندان یاسوج به دلیل اینکه همدیگر را بیشتر می شناسند؛ بیشتر به حقوق هم احترام می گذارند، لذا پیچیدگی روابط اجتماعی نتایج متفاوتی به بار

می آورد. پس تقویت گروه های داوطلبی از جمله انجمن های علمی - آموزشی در جامعه، به خصوص قشر جوان می تواند در تشویق افراد به مشارکت در فعالیت های اجتماعی و مشارکت های افقی و عمودی موثر واقع شوند و ارایه فرصت اجتماعی به افراد برای عضویت در گروه های اجتماعی، فرهنگی سیاسی مختلف متناسب با علاقه هایشان مفید خواهد بود. یافته ها نشان داد که، پاسخگویانی که خانواده آنها، پایگاه اقتصادی اجتماعی مطلوبی داشتند میزان ارتکاب جرم آنها کمتر بود. لذا ضروری است مسئولان ذیربط در بالا بردن سطح رفاه اقتصادی - اجتماعی خانواده ها تلاش و کوشش بیشتری به عمل آورند.

یافته ها نشان داد که، پاسخگویانی که خانواده آنها پایگاه اقتصادی اجتماعی مطلوبی داشتند؛ میزان ارتکاب جرم آنها کمتر بود. لذا ضروری است مسئولان ذیربط در بالا بردن سطح رفاه اقتصادی - اجتماعی خانواده ها تلاش و کوشش بیشتری به عمل آورند. با توجه به اینکه بیکاری تاثیر عمده ای در افزایش انحرافات اجتماعی دارد، تقویت فرهنگ حمایت اقتصادی از جوانان و بخصوص افراد بیکار توسط خانواده و توجه دولت به تامین اجتماعی و اقتصادی جوانان و گسترش بیمه های فراگیر برای افراد بیکار، پیشنهاد می گردد.

پیامدهای مثبت افزایش و پیامدهای منفی کاهش سرمایه اجتماعی از سوی پژوهشگران مختلف به اثبات رسیده است. آنان سرمایه اجتماعی را اساس هویت، شناسایی و اعتبار جامعه می دانند. افزایش سطح بی اعتمادی در جامعه، کاهش سطح تعهد اجتماعی، پایین آمدن میزان مشارکت های اجتماعی و افزایش آسیب های اجتماعی معلول کاهش سرمایه اجتماعی است (Fukuyama, ۱۹۹۹؛ Coleman, ۱۹۹۸). لذا، با شناسایی عوامل رشد سرمایه اجتماعی مثبت در جامعه، به خصوص یاسوج که پتانسیل خوبی برای رشد سرمایه اجتماعی داراست، می توان در راه کاهش جرم و جنایت در این شهر قدم برداشت و یک گامی به سوی توسعه این استان برداشت، اما نباید بحث سرمایه اجتماعی منفی را نادیده گرفت.

منابع

- الوانی، سیدمهدی و میرعلی سید نقوی (۱۳۸۱)، «سرمایه اجتماعی، مفاهیم و نظریه‌ها»، مطالعات مدیریت، شماره ۳۴ و ۳: ۴-۲۶.
- بنی اسدی، علی اکبر (۱۳۸۳)، بررسی انحرافات اجتماعی ناشی از بیکاری در شهر سمنان، جهاد دانشگاهی واحد سمنان.
- پاتنام، رابرت (۱۳۸۰)، دموکراسی و سنتهای مدنی، ترجمه محمد تقی دلفروز، تهران: روزنامه سلام.
- پورافکاری، نصرت‌الله (۱۳۷۶)، فرهنگ تخصصی روانشناسی و روانپزشکی، تهران: انتشارات فرهنگ معاصر.
- تاجبخش، کیان (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه، نوشته رابرت پاتنام و دیگران، «ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان»، تهران: شیرازه.
- توسلی، غلام‌عباس (۱۳۸۴)، «مفهوم سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید»، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۶-۱-۳۲.
- جلیلی، محمد صادق (۱۳۸۱)، عوامل موثر بر پیشگیری از ارتکاب جرم در بین جوانان، پایان نامه کارشناسی ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- چلبی، مسعود؛ مبارکی، محمد (۱۳۸۴)، «تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان»، مجله جامعه‌شناسی ایران دوره ششم شماره ۲.
- خلفخانی، مهدی (۱۳۸۴)، تحلیل بر رابطه سرمایه اجتماعی و فساد اداری، تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- رمضانی، سید علی (۱۳۸۶)، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و شدت جرم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۰)، درآمدی بر دایره‌المعارف علوم اجتماعی، تهران: کیهان.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۵)، روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی (جلد اول) اصول و مبانی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- سعادت، رحمان (۱۳۸۲)، «تخمین سطح و توزیع سرمایه اجتماعی استان‌ها». فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره ۲۳: ۱۷۳-۱۹۵.
- شارع پور، محمود (۱۳۸۰)، «فرسایش سرمایه اجتماعی و پیامدهای آن»، نامه انجمن جامعه‌شناسی ایران شماره ۳: ۱۸۰-۱۶۵.
- عبداللهی، محمد؛ موسوی، میرطاهر (۱۳۸۶)، «سرمایه اجتماعی در ایران، وضعیت موجود، دورنمای آینده و امکان‌شناسی گذار»، رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۵: ۲۳۳-۱۹۵.
- فوکویاما، فرانسیس (۱۳۷۹)، پایان نظم، سرمایه اجتماعی و حفظ آن (ترجمه غلام‌عباس توسلی)، تهران:

جامعه ایرانیان.

- فوکویاما، فرانسیس (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی و جامعه مدنی، از کتاب سرمایه اجتماعی، اعتماد و دموکراسی به کوشش کیان تاجبخش «مترجم حسن پویان و افشین خاکباز»، تهران: نشر شیرازه.
- فیلد، جان (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی، ترجمه جلال متقی، تهران، موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی.
- کلمن، جیمز (۱۳۸۵)، نقش سرمایه اجتماعی در ایجاد سرمایه انسانی، از کتاب سرمایه اجتماعی، اعتماد و دموکراسی به کوشش کیان تاجبخش، مترجم حسن پویان و افشین خاکباز، تهران: نشر شیرازه.
- گومز، بواندیا (۱۳۸۰)، جرایم شهری، گرایش ها و روش های مقابل با آن ها، ترجمه فاطمه گیوه چیان، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷)، تجدد و تخصص، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.
- مبارکی، محمد (۱۳۸۳)، بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۶۹)، بررسی زمینه های مشارکتی روستاییان و ارتباط آن با ترویج کشاورزی، تهران: معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی.
- محمدی، جمال (۱۳۸۸)، درباره مطالعات فرهنگی، تهران: نشر چشمه.

- Akçomak. S and ter Weel. B. (2009). The Impact of Social Capital on Crime (Evidence from the Netherlands). CPB Discussion Paper No. 3603.

- Coleman. J (1998). Social Capital in the Creation of Human Capital. The American Journal of Sociology, Vol. 94, and Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure. pp. S95-S120.

- Coleman. J (1998). Social Capital in the Creation of Human Capital. The American Journal of Sociology, Vol. 94, and Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure. (1988), pp. S95-S120.

- Fukuyama, F. (1999). Social Capital and Civil Society. Paper Presented at the Conference on Second Generation Reform. Washington: International Monetary Fund.

- Harald E. W (2008). The intergenerational transmission of social capital, its meaning for crime in adolescence, and for offending in early adulthood. The

Ohio State University. Dissertation Ph.D., the Ohio State University. 175 pages; AAT 3325707. <http://proquest.umi.com>

- Hawdon, J and Ryan, J. (2009) Social Capital, Social Control, and Changes in Victimization Rates. Feature. Crime and Delinquency. New York. Vol. 55, Iss. 4; pg. 526. <http://proquest.umi.com>

- Holly, N. (2009) Youth criminal networks: Resources in criminal achievement. Dissertation: M.A., Simon Fraser University (Canada), 131 pages; AAT MR59852. <http://proquest.umi.com>.

- Kang, J (2009). Victimization and involvement in social control: Effects of neighborhood conditions. Dissertation, Ph.D., City University of New York, 2009, 175 pages; AAT 3379218. <http://proquest.umi.com>

- Nan, و Lin (1999). Building a Network Theory of Social Capital. Dept. of Sociology, Duke University. CONNECTIONS 22(1):28-51

- Paxton, P. (2002) .Social capital and democracy: an interdependent relationship, American Sociological Review, 67 (2): 254-277.

- Reimer, Bl, Lyons, T. Ferguson, N & Polanc. G. (2008). "Social capital as social relations: the contribution of normative structures" Sociological Review, 56:2, pp256-274.

- Rose, Dina R. & Todd R. Clear. (1998) .Incarceration, Social Capital and Crime: Implications for Social Disorganization Theory. Criminology 36:441-79.

- Stone, W. Hughes. (2001) .Social Capital: Empirical Meaning and Measurement Validity . Australian Institute of Family studies , Research paper, 27.

- Thornberry, T. P. (1987). Toward an interactional theory of delinquency. Criminology, 25(4), 863–891.